

Szigetelés Diagnosztikai Konferencia

2007. 04. 26-28.

TURBÓGENERÁTOR FORGÓRÉSZEK Élettartamának meghosszabbítása

Az élettartam kiterjesztés kérdései

A turbógenerátorok üzemi élettartamának meghosszabbítása, amennyiben az műszakilag értelmes és lehetséges, a gépek teljes kicserélése helyett, jelentős gazdasági előnyökkel jár.

- Az élettartam kiterjesztés időpontját miként lehet meghatározni?**
- Milyen elemzések, vizsgálatok szükségesek?**
- Melyik fő alkatrészt (állórész, forgórész, segédüzem) kell felújítani, cserélni?**
- A felújítás részletes szakmai programja mit tartalmazzon?**

A generátorok megfelelőségének biztosítása

- Tervezés, gyártás, anyagok
- Üzemeltetési szabályok, gyártói előírások
- A műszaki állapot vizsgálata és ismerete
- Rendszeres karbantartások
- Felújítás, élettartam kiterjesztés

„Alapelvek” generátorokkal végzendő tevékenységek során

- Ami jól működik azon ne változtass!
- Kipróbált, bevált, referenciával igazolt technológiák, anyagok, tevékenységek, konstrukciók, szakcégek alkalmazhatók csak.
- Az alkalmazott eljárások, konstrukciók feleljenek meg napjaink turbógenerátor gyártási, állapot fenntartási színvonalának.

Forgórészek

Forgórészek sajátosságai

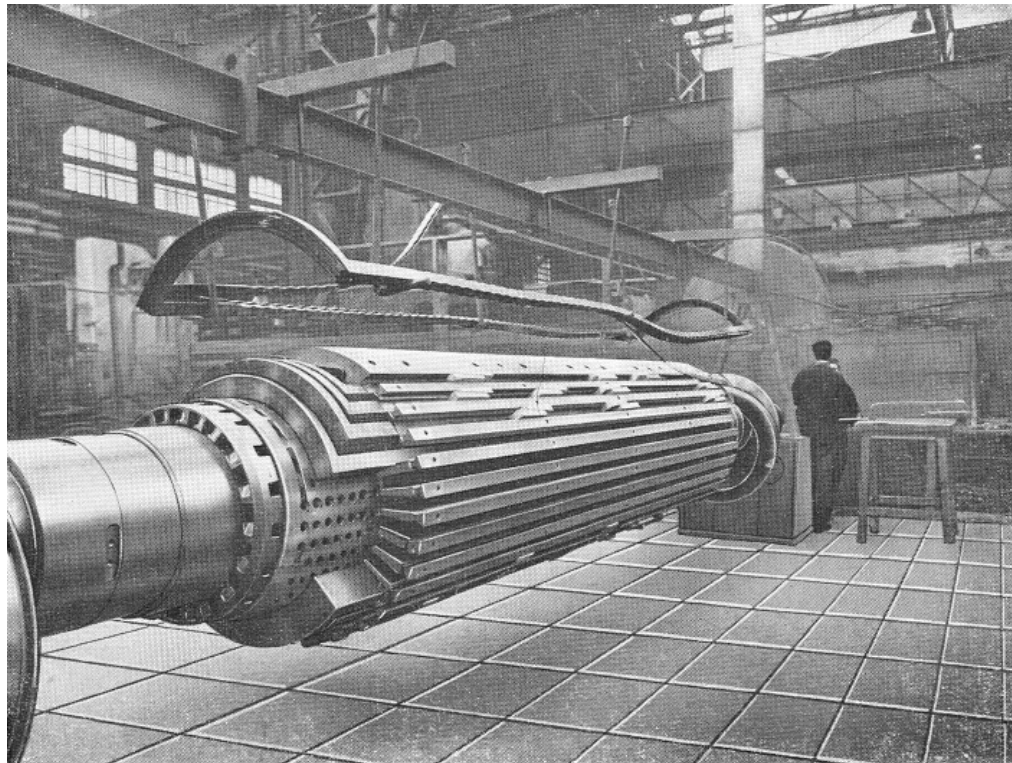
- Nagy, összetett igénybevételek
- Speciális anyagok és technológiák
- Magas kihasználás
- A generátor leginkább elhasználódó eleme.
- Hosszú élettartama felújításokkal biztosítható
- Kiemelkedő üzembiztonsági elvárások
- Jelentős termelési érték

Forgórész kialakítása

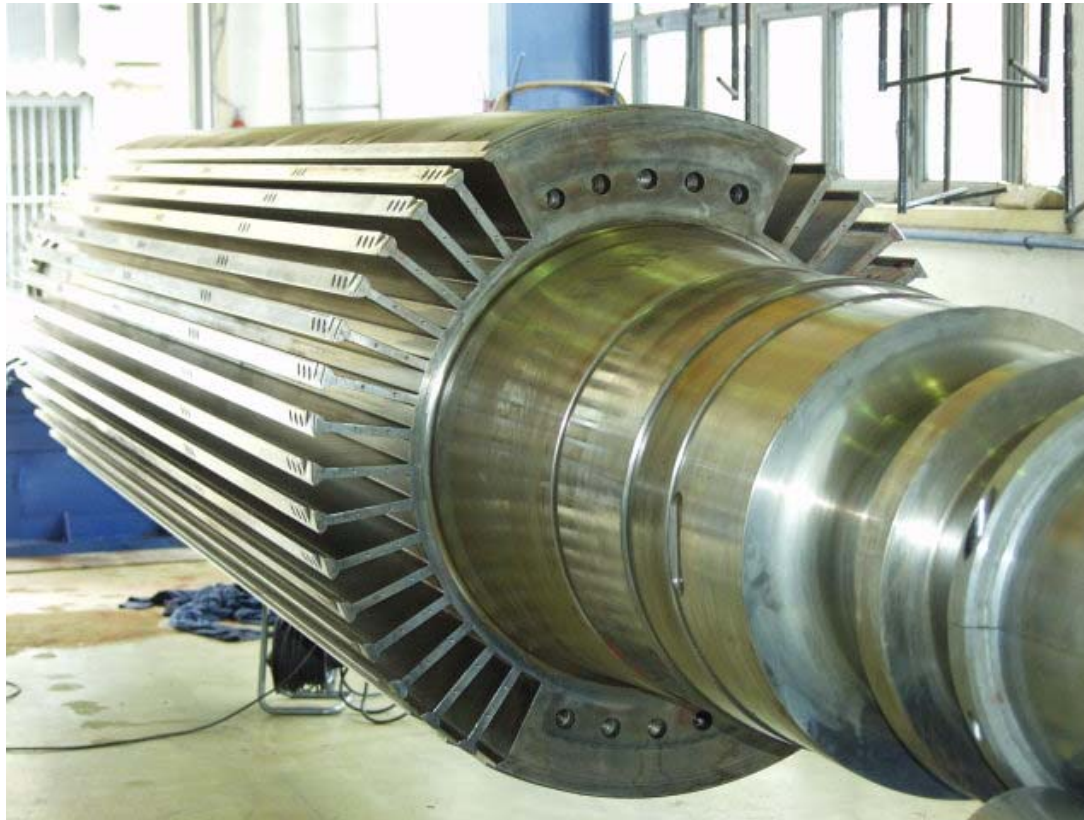
Nagytejesítményű turbógenerátor forgórész

Forgórész

Forgórész gyártás közben

Forgórész

Forgórész felújítás alatt

Legfontosabb élettartam korlátozó működési jellemzők

Üzemórák, indulások, leállások száma.

Csúcsterheléses működtetés, ciklikus üzemeltetés.

Rendellenes működések (túlsebesség, túlterhelés, túl nagy kiegyensúlyozatlan terhelés, hibás szinkronizálás, rövidzárlatok, túlhevülés, stb).

Legfontosabb élettartam korlátozó gép jellemzők

Konstrukciós kialakítás, amely túlzott igénybevételt (mechanikai, villamos, stb.), degradációt okoz.

Anyagminőség, ami korai elhasználódást okoz (pl. bandázs sapkák kristályközi korróziója).

Tekercselés túlhevülése, forró pontok keletkezése, nagy alakváltozásokat, igénybevételeket okoz.

Legfontosabb élettartam korlátozó forgórész alkatrészek

Forgórész tekercselés réz anyaga.

Tekercs szigetelő rendszer.

Forgórész tömb.

Bandázs sapkák.

Kovácsolt alkatrészek.

Élettartam hosszabbításra való alkalmasság meghatározása

Gyártói élettartamra, felújításra vonatkozó előírások ismerete.

Élettörténet üzemeltetési, diagnosztikai, karbantartási,
üzemzari adatainak vizsgálata, elemzése.

Főbb alkatrészeczek (tömb, tekercselés, szigetelések, stb.)

maradék élettartam vizsgálata teoretikusan és kísérleti úton.

Forgórész összes elemének megfelelésségét ellenőrizni kell.

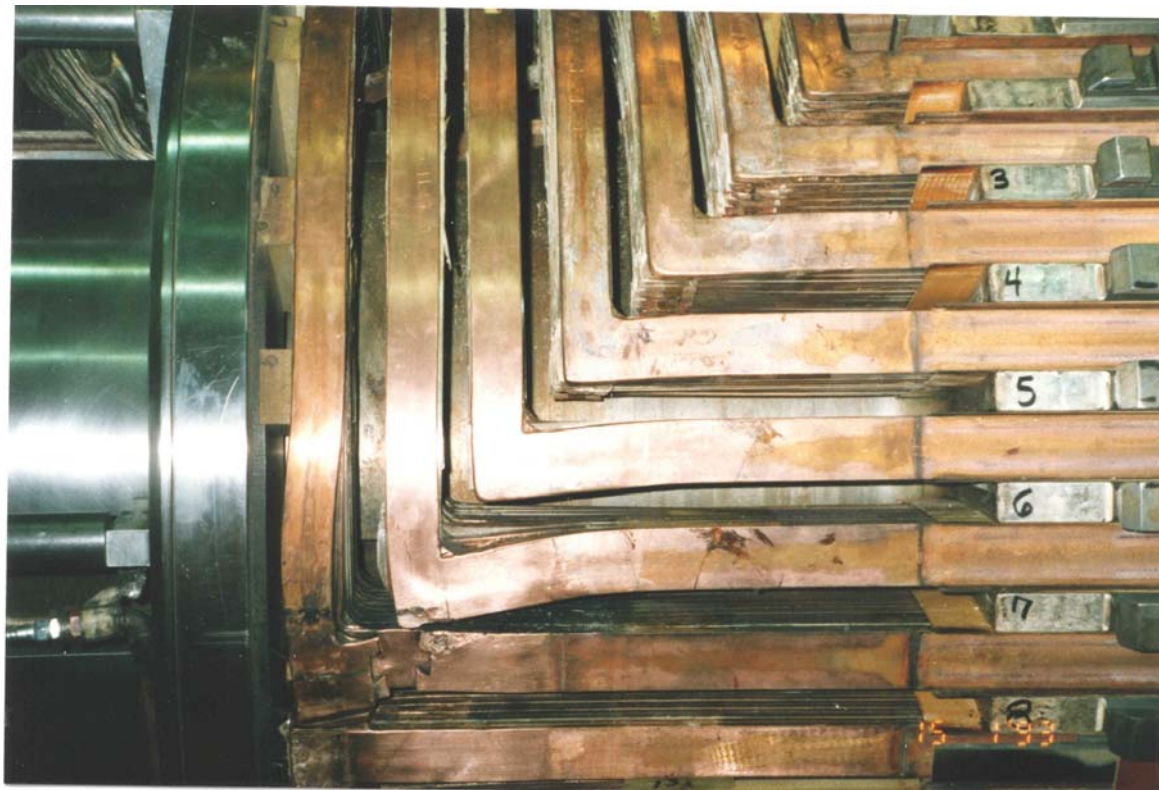
A felújítás utáni maradék élettartam meghatározása.

Jellemző degradációk

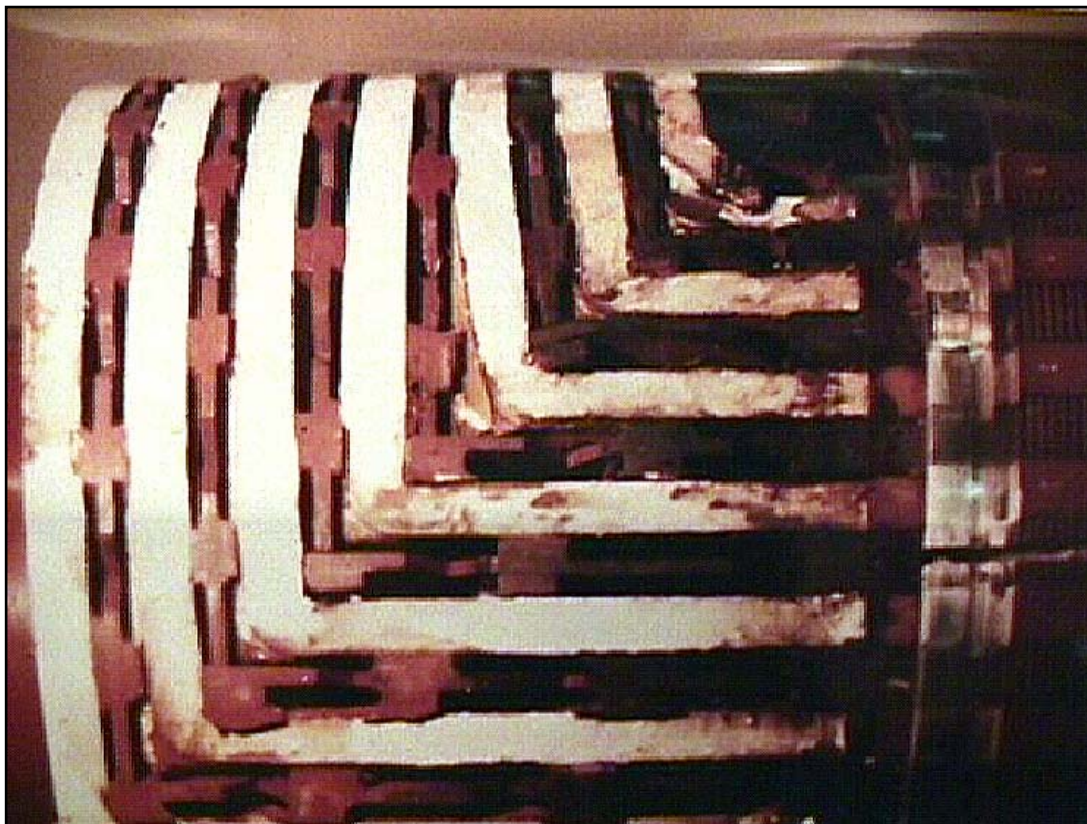
Deformálódott tekercselés

Jellemző degradációk

Deformálódott tekercselés

Jellemző degradációk

Deformálódott tekercselés

Jellemző degradációk

Tekercsoszlop zárlat

Jellemző degradációk

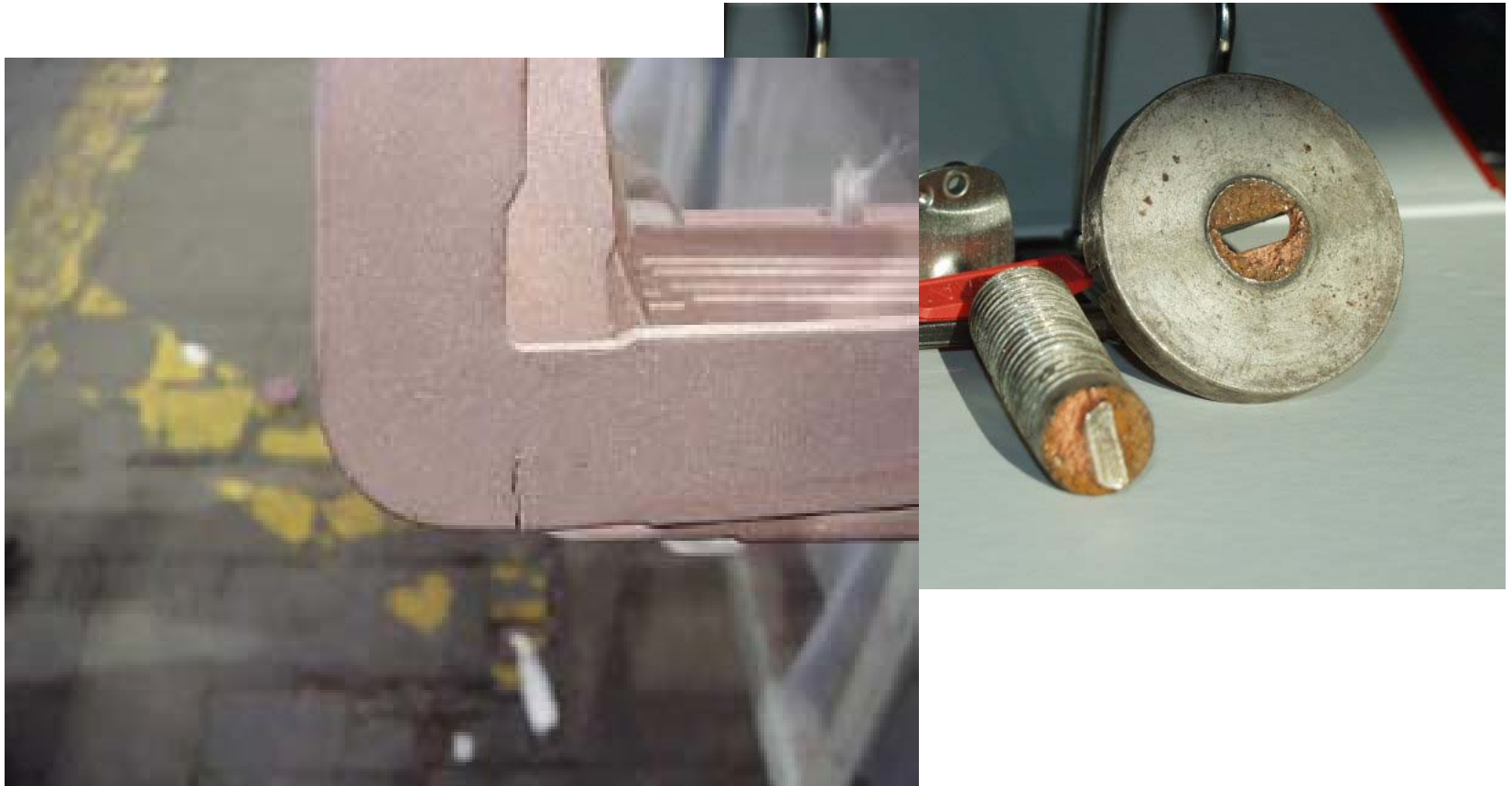
Elmozdult szigetelés miatti menetzárlat

Jellemző degradációk

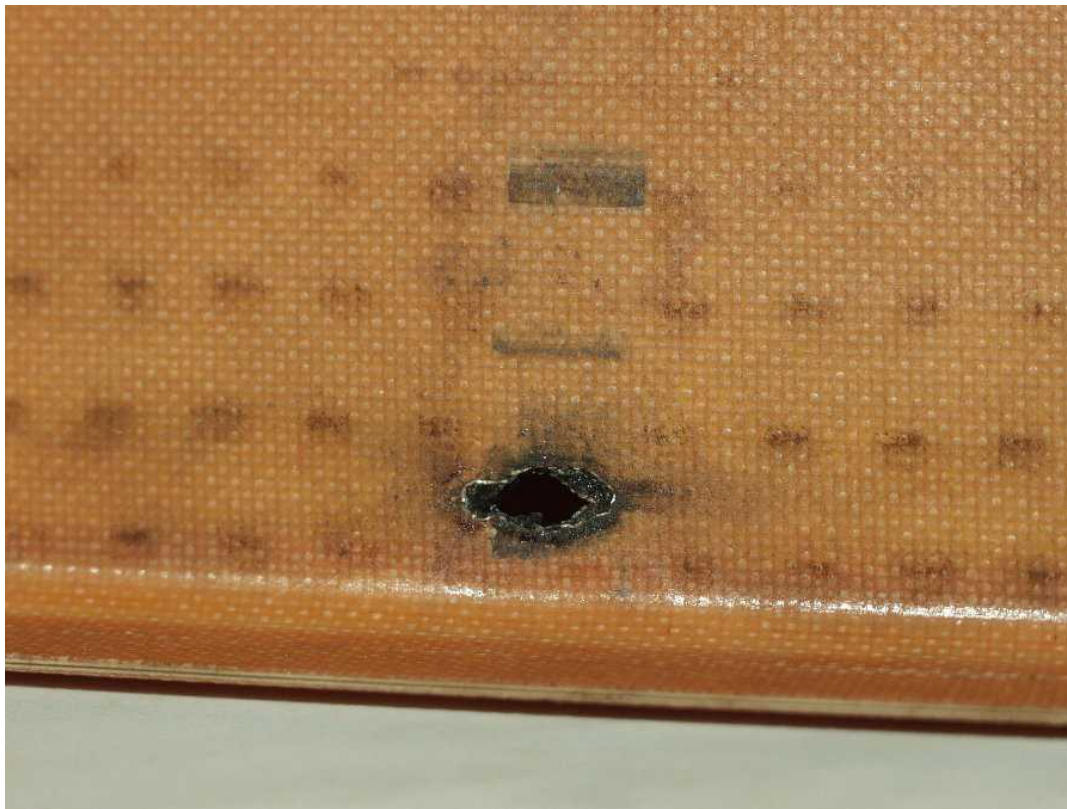
Elmozdult tekercselés miatti menetzárlat

Jellemző degradációk

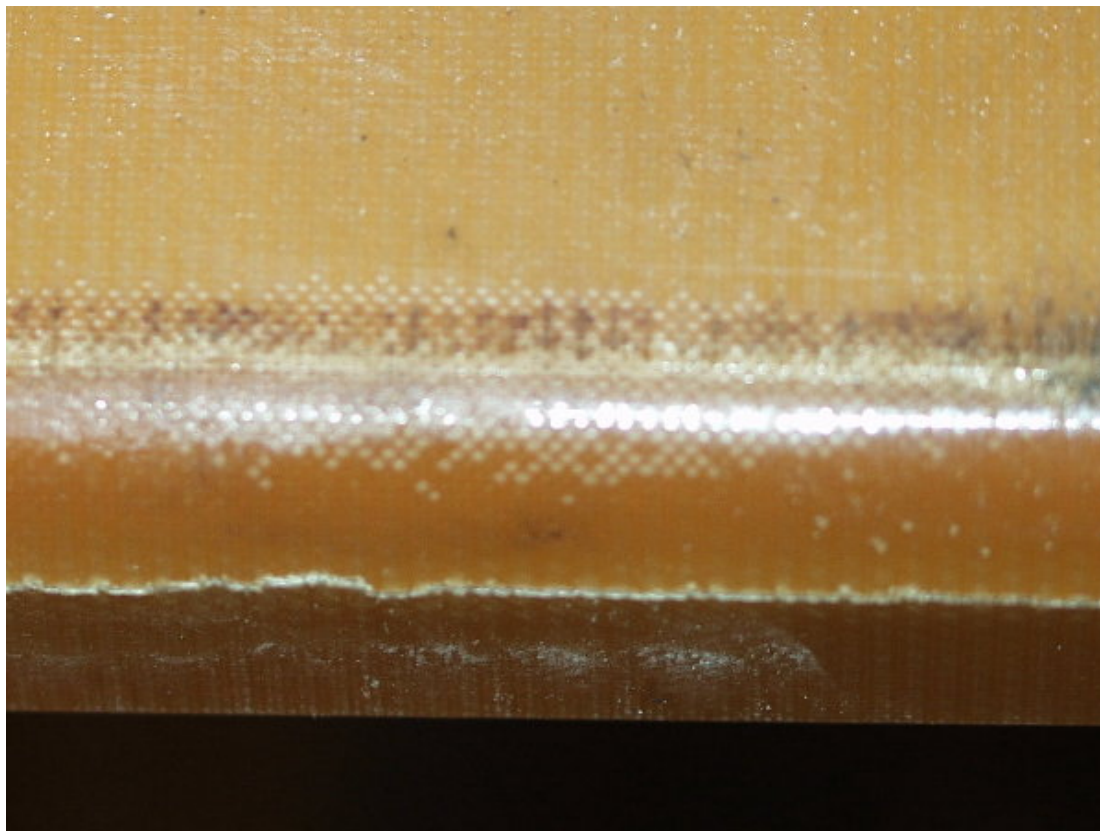
Tekercselés, áramvezetés fáradásos törése

Jellemző degradációk

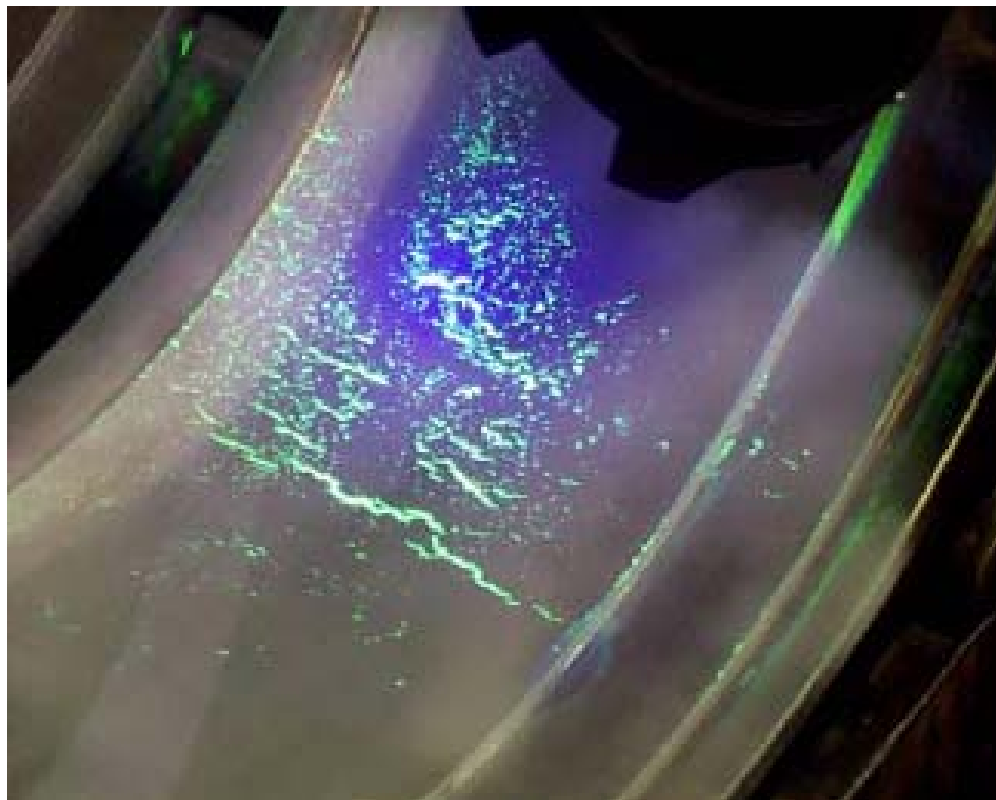
Horonyszigetelés kopása, átütése

Jellemző degradációk

Horonyszigetelés törése

Jellemző degradációk

Bandázssapka feszültségkorróziós repedése

Jellemző degradációk

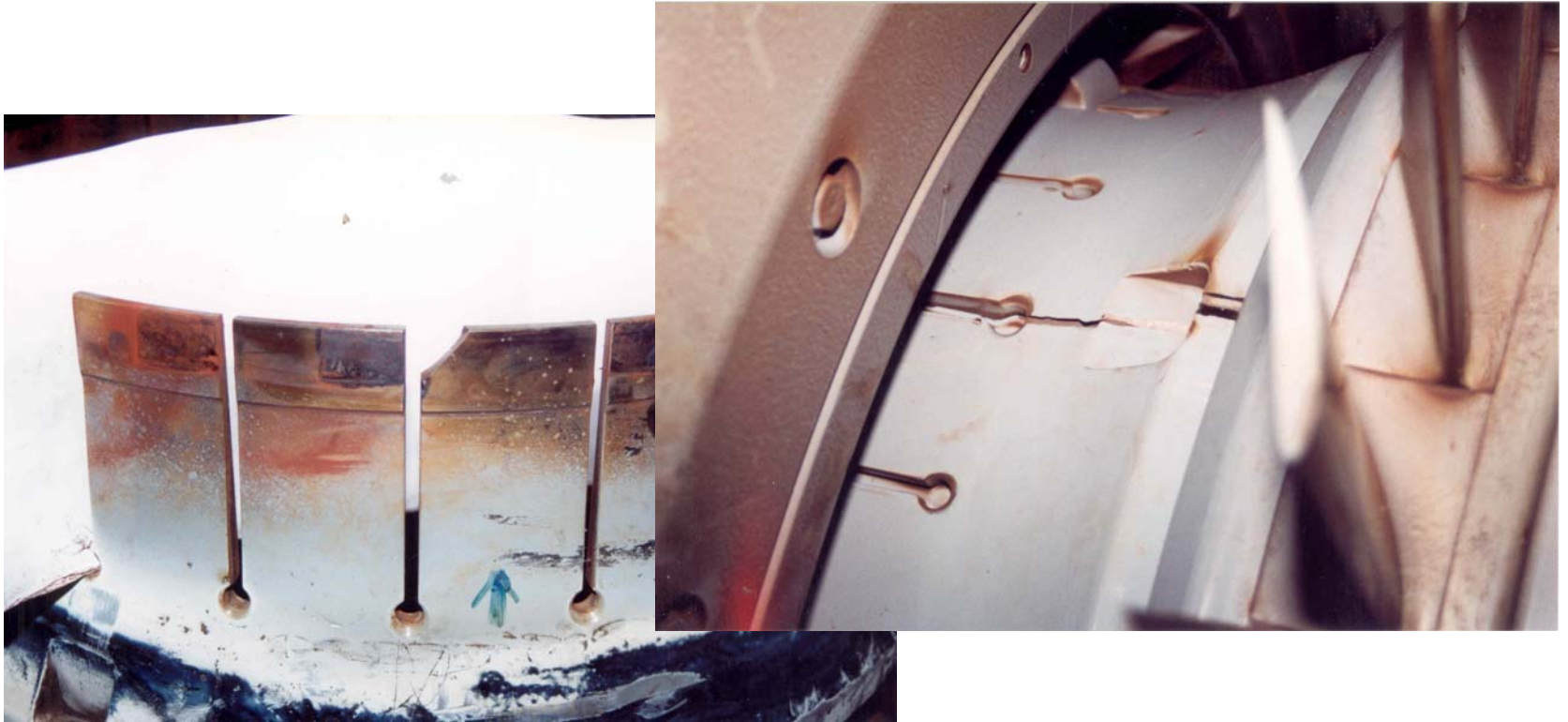
Gépház bandázssapka törés előtt és után

Jellemző degradációk

Túlzott mechanikai igénybevétel miatt
törés a forgórész fogak végénél

Jellemző degradációk

Rugózó gyűrű törések

Jellemző degradációk

Túlhevülés

Élettartam hosszabbítás

Fontos az „Alapelvek” betartása.

Maradó alkatrészek (tömb, kovácsolt alkatrészek, tekercsréz, bandázs, stb.), cserélendő elemek meghatározása.

A modernizálás mértékének, a korszerűsítendő alkatrészeknek (pl. tömb inercia kiegyenlítő bemetszése, korszerűbb bandázs, szigetelés megerősítés a statikus gerjesztés miatt, stb.) a kiválasztása, megfelelőségének igazolása.

Ellenőrzések, vizsgálatok

A gyártásközi ellenőrzések, részletes (vizsgálatok, követelmények), közösen elfogadott minőségellenőrzési terv alapján .

A vizsgálati követelmények megegyeznek az új forgórészekre vonatkozó előírásokkal (kivéve a csökkentett értékű pörgetési próbát).

Forgórész felújítás

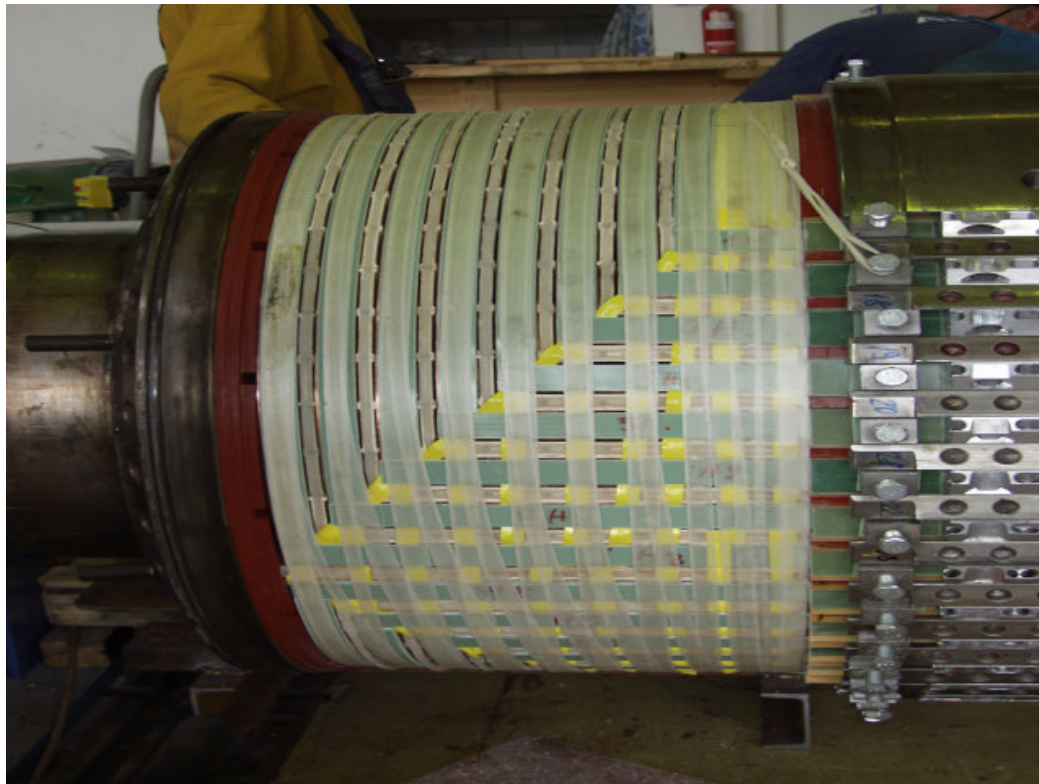
Inercia kiegyenlítő bemetszések marása

Forgórész felújítás

Új horonyszigetelés feszültségpróbája

Forgórész felújítás

Tekercsfej lezárás előtt

Hazai gyakorlat, tapasztalatok

A hazai gyártású, nagyteljesítményű generátor forgórészek üzemideje 20-35 év közötti.

A gyártói élettartam előírások, összhangban a nemzetközi gyakorlattal, 25 éves méretezett élettartamra készültek, a ciklus közepén (12 üzemév után) egy felújítást tartalmaznak.

A hazai 259 MVA teljesítményű generátor forgórészek 48 %-án már elvégezték az élettartam hosszabbítást 1996-2007. évek során.

Statikus gerjesztők miatti korábbi problémák

Ismert a korábbi üzemzavarokból adódóan is, hogy a statikus gerjesztő berendezések jelentős villamos igénybevétel növekedés okoznak.

15 db statikus gerjesztővel üzemelő GVM gyártású forgórésznél 1994-1996. között 3 db üzemzavaros meghibásodás történt.

1995-1997. között a mindegyik statikus gerjesztővel üzemelő forgórész szigetelését a tekercsfejben módosították, megerősítették.

Aktuális problémák

A megerősített szigetelésű forgórészek közül 2003-2007. között 1 db üzem közben meghibásodott, 2 db pedig közvetlen üzemzavar veszélyben volt .

A magas üzembiztonsági kockázatot a diagnosztika vizsgálatok és a kapcsolódó elemzések azonosították.

A forgórészek gyári ellenőrzése mindegyik esetben, súlyos tekercsfejbeli sérülést (túlhevülés, égés, részleges tekercs deformáció, törés) mutatott.

Sérült tekercselés 1. rotor

Sérült tekercselés 1. rotor

Sérült tekercselés 1. rotor

Sérült tekercselés 2. rotor

Sérült tekercselés 2. rotor

Sérült tekercselés 2. rotor

Sérült tekercselés 3. rotor

Sérült tekercselés 3. rotor

Sérült tekercselés 3. rotor

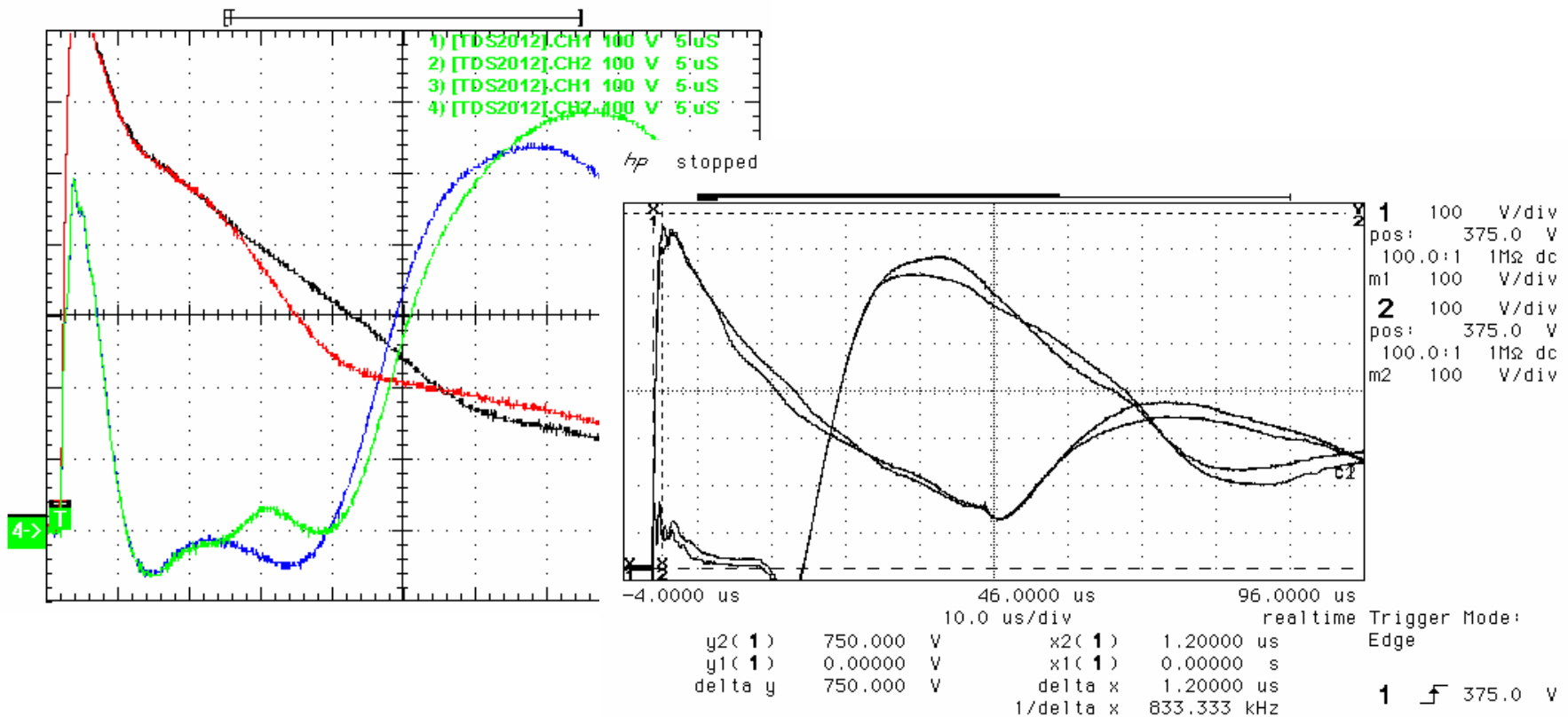

Diagnosztikai részletek

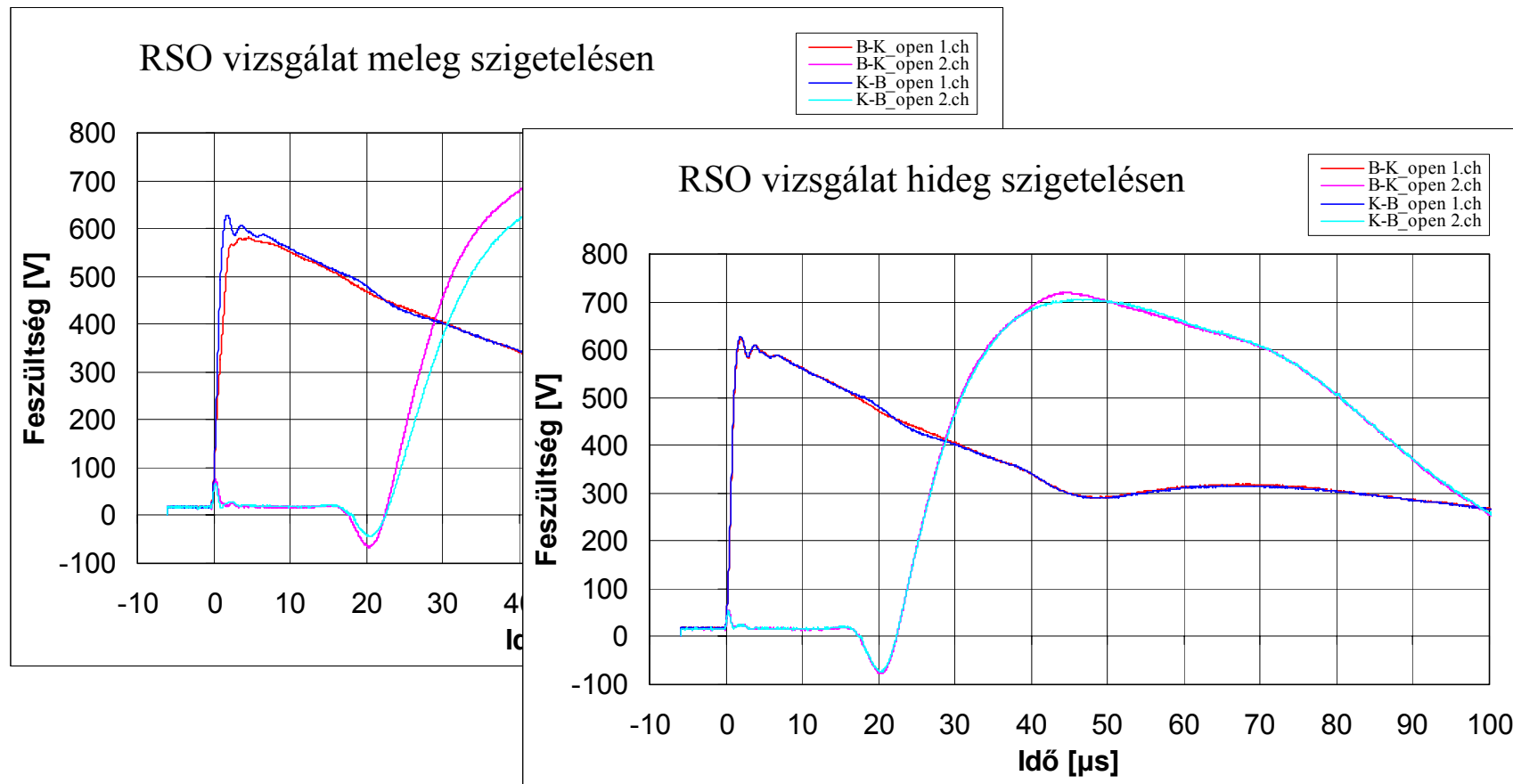
Forgórészek normál vizsgálatai

- Szigetelési ellenállás, abszorpciós tényező
- Ohmos ellenállás
- Impedancia
- $Z=f(n)$ diagram
- RSO vizsgálat; 750V, 1,2/50 μ s lököhullámmal
- On-line menetzárlat vizsgálat Fluxus szondával

Hiba azonosítás a sérült tekercseléseknel

Hiba azonosítás a sérült tekercseléseknél

Hiba azonosítás a sérült tekercseléseknél

- RSO vizsgálat számottevő aszimmetriát mutatott.
- Fluxus szondával a menetzárlat miatt kisöntőlődő gerjesztés kimutatható, telepített szonda esetében, üzem közben.
- A többi leállás alatti vizsgálat nem mutatott rendellenes eltérést. Ennek oka, hogy az elszenesedett szigetelés hidegen jelentős ellenállással rendelkezik, ezért a menetzárlat nem fémes zárlat.

Következtetések

- Célszerű betartani a gyártó által javasolt felújítási ciklusidőket.
- Javasolt a Fluxus szondák telepítése a diagnosztikai lehetőségek szélesítése és az előbb ismertetett meghibásodások (menetzárlatok) üzem alatti észlelhetősége miatt.
- A normál forgórész diagnosztikai vizsgálatokat fokozott gondossággal (szakértői szemmel) célszerű végezni.

Kérdések?

KTT Mérnöki Iroda Kft.